

Foarút mei de
Fryske Feangreiden

Voortgangsrapportage Veenweideprogramma

Najaar 2025 (juli t/m december)

FEANGREIDE
FRYSLÂN

In deze rapportage leest u over de volgende onderwerpen:

• Veenweideprogramma	1
• Aldeboarn – De Deelen	2
• Hegewarren	3
• Idzegea	3
• Akkrumer Goedland	4
• Grouster Leechlân	4
• Grote Veenpolder	5
• Funderingsaanpak	5
• Kruidenrijk Grasland	6
• Waterinfiltratieproeven	6
• Hoogwatercircuits	6
• HAKLAM	6
• It Nije Buorkjen	7
• Bodem- en grondgebruik	8

Veenweideprogramma

Provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân, de veenweidegemeenten en ook de andere betrokkenen binnen het Veenweideprogramma hebben onlangs een aantal verbetervoorstellen gedaan voor de Ontwerp Nota Ruimte (langetermijnvisie van het Rijk op de ruimtelijke inrichting van Nederland).

Het ministerie van LNV werkt op dit moment aan de tweede fase van het landelijk veenprogramma. De eerste fase was gericht op planning en beleid. De tweede fase zal zich richten op daadwerkelijke implementatie van de maatregelen die in de eerste fase zijn bedacht of ontwikkeld.

Binnen het Veenweideprogramma is het afgelopen half jaar hard gewerkt aan het uitwerken van het Werkplan 2025 en het opstellen van het Werkplan voor 2026.

Het werkplan voor 2026 is voor het eerst gericht op de ontwikkelingen in de gebieden. Het werkplan is daarnaast ook gericht op doelbereik, voor elke actie die bijdraagt aan de 4 doelen van het programma is benoemd aan welk doel bijgedragen wordt. Ook staat vermeld dat we financieel door de inzet van de Maatregelpakketten Klimaat & Veenweide nog kans zien om nog twee jaar in te vullen, echter zijn financiële middelen nodig om doelbereik richting 2030 (deels) te realiseren. We starten met de voorbereidingen voor de Herijking die in

2027 wordt opgeleverd en vanaf Werkplan 2028 komt daarmee duidelijkheid over de ambities van het programma en de beschikbaarheid van passende middelen.

Het programma heeft als ambitie om meer aandacht te geven aan het continue teamgevoel. Zo zijn de gebruikelijke wekelijkse (digitale) bijeenkomsten beter gestructureerd en is er daarmee meer aandacht voor de onderlinge samenwerking. Ook worden halfjaarlijkse programmamomenten gepland waarbij er aandacht is voor de ambities van het programma en de onderlinge persoonlijke contacten.

De formatie van het programma is het afgelopen half jaar vrijwel op orde en stabiel gebleven maar blijft door ziekte, wisselingen en de krappe arbeidsmarkt onze aandacht vragen naast de aandacht die we besteden aan de hardwerkende collega's die in de gebieden daadwerkelijk werkzaamheden uitvoeren gericht op verandering.

Aldeboarn-De Deelen (ADD)

In oktober 2025 heeft de Gebiedscommissie ADD aan de overheden (provincie, Wetterskip en betrokken gemeenten) voor ADD Zuid (ca 2000 ha landbouwgrond en ruim 500 ha natuurgrond) een voorstel voor structurele verhoging van de grondwaterstanden (peilsценario ADD Zuid). Voorafgaand aan aanbidding aan de overheden is het peilsценario ook met de boeren in het gebied zelf besproken. Het peilsценario behelst verhoging van de grondwaterstand tot gemiddeld 40 cm onder maaiveld voor reguliere landbouwgrond en tot 20 cm onder maaiveld voor het overgangsgebied rondom het Natura 2000 gebied De Deelen. Ook bevat het een concrete uitwerking van de voor deze peilverhoging noodzakelijke aanpassingen aan het watersysteem.

Het peilsценario is ontwikkeld in samenspraak met alle stakeholders en wordt gedragen door de boeren in het gebied zelf. Het is daarbij de bedoeling dat de met het plan gepaard gaande vermogens- en inkomensschade voor de grondeigenaren en -gebruikers vergoed wordt aan de hand van de Compensatiesystematiek Veenweide (CSV). Deze CSV hebben provincie en Wetterskip in 2024, gelijktijdig met het DB van het Wetterskip vastgesteld en ligt op dit moment nog ter beoordeling voor bij de Europese Commissie. We hopen daar begin 2026 groen licht voor te krijgen.

In de CSV systematiek krijgen de boeren de keuze of ze de nadeelcompensatie uitgekeerd willen krijgen in geld of in de vorm van extra grond. De boeren die hun bedrijf willen voortzetten zullen voornamelijk kiezen voor grondcompensatie. Ten behoeve van dit laatste is in het plan ook voorzien in een (wettelijk) herverkavelingsproces. Dit is nodig om de aan te bieden compensatiegrond ook daadwerkelijk op de 'goede plek' te krijgen.

Het gebied ADD is door het ministerie van LVVN aangewezen als aandachtsgebied onder het programma Ruimte voor Landbouw en Natuur. Hierdoor krijgen we vanuit het Rijk extra ondersteuning, onder meer door inzet van het Kadaster, dat formatie beschikbaar stelt om op basis van de Omgevingswet een Ontwerp Inrichtingsprogramma en -Inrichtingsbesluit voor te bereiden en om de toepassing van CSV en herverkaveling te ondersteunen.

De kosten voor uitvoering van dit gehele plan voor ADD Zuid (verhoging grondwaterstand gecombineerd met een herverkavelingsproces)



Aldeboarn-De Deelen

worden ruwweg begroot op ca. € 54 mln (inclusief prijsindexatie, onvoorzien en de ca. € 10 mln aan ontwikkelkosten welke reeds zijn uitgegeven). Deze kosten kunnen in principe volledige gedekt worden uit reeds voor het gebied beschikbaar gestelde middelen: met name de verschillende voor ADD beschikbaar gestelde doeluitkeringen (SPUK's) en de GLB subsidie voor in het watersysteem, die naar verwachting begin 2026 zal worden toegekend.

Hiervoor is het echter wel nodig dat de looptijd van de betreffende SPUK's wordt verlengd (we verwachten voor de daadwerkelijke realisatie en uitvoering nog wel tot 2032 nodig te hebben) en het toepassingsbereik wordt verbreed. Hierover zijn we met het Rijk in gesprek. Het is de bedoeling om uiteindelijk in het voorjaar 2026 een concreet besluit over het ingaan van deze volgende fase in ADD Zuid te nemen. In

deze volgende fase zal mogelijk ook de MER-beoordeling moeten worden uitgevoerd.

In 2025 zijn verder de HAKLAM-pilot en de projecten in het kader van de Regiodeal NIL (RD NIL) afgerond en afgerekend. De resultaten hebben mede als input gediend voor het peilsценario ADD Zuid. De overgebleven ADD-middelen van RD-NIL verwachten wij in 2026 uitgekeerd te krijgen en willen wij dan toevoegen aan de dekkingsmiddelen voor de uitvoering van ADD Zuid.

Door de focus op ADD Zuid en gebrek aan formatie is de ontwikkeling van een peilsценario en de uitwerking van het Aanvalsplan Grutto voor ADD Noord nog niet opgepakt. Dit willen we nu in 2026 doen.

Hegewarren

Het gebiedsproces blijft volop in beweging. Merkbaar binnen de verwervingsopgave is dat verplaatsingen steeds vaker niet slagen. De juridische complexiteit rondom landingslocaties, in combinatie met het zogenoemde 'stikstofslot', maakt dat hierop momenteel geen voortgang kan worden geboekt. In plaats daarvan vinden verkennende gesprekken plaats over alternatieve mogelijkheden voor de resterende ondernemers, met als doel het ontwerp op termijn te kunnen ondersteunen.

Alle bouwstenen die onderdeel uitmaken van de ontwerpogave zijn inmiddels uitgewerkt. Dit geeft een samenhangend beeld van waar de zwaartepunten liggen en waar onderdelen elkaar kunnen versterken. Met deze informatie kan planfase deel 1 worden afgerond. In combinatie met het actualiseren van de businesscase ontstaat daarmee meer duidelijkheid over de realiseerbaarheid van het project, zodat begin 2026 een besluit kan worden genomen over de wijze waarop de vervolgfase wordt opgepakt.

Daarnaast is geïnvesteerd in de (be)leefbaarheid. Op veel van de aangekochte locaties is onderhoud uitgevoerd aan de erven. Het meest in het oog springend is de renovatie van de schuur bij het projectbureau op Hiem 15. Bij authentieke schuur is het asbest gesaneerd en is de gevel opnieuw bekleed. Daarmee is expositieruimte gerealiseerd voor het ontvangen van publiek, waar het verhaal van de veenweideopgave en de transformatie van de polder naar 'Open & Natuurlijk' kan worden verteld.

Idzegea

In mei 2025 stelden wij vast dat het gebiedsproces Idzegea te theoretisch was ingestoken, waardoor het draagvlak in het gebied met name onder de agrariërs afkalde. Het gebiedsproces was niet op het punt waarvan we dachten dat we al waren. Om de dragers van het proces goed mee te nemen, wordt de gebiedsanalyse (bestaande uit een LESA, landschapsbiografie en brede welvaart analyse) in 2026 én 2027 verdiept met peilsценario's en vindt verificatie van de verzamelde kennis plaats in het gebied. Door een concrete verbinding te maken tussen de papieren waarheid en de weerbarstige werkelijkheid in het veld, leggen we een degelijke basis waarop het gebiedsproces in de daaropvolgende jaren kan voortborduren. In de 2^e helft van 2025 hebben we voornamelijk gewerkt aan het ombuigen van het gebiedsproces zoals hierboven beschreven: via gesprekken met het projectteam, de Klankbordgroep Landbouw, de grondtafel, de gebiedscommissie en diverse stakeholders een aangepast plan van aanpak opstellen om te komen tot een gedragen gebiedsplan.

In 2025 hebben keukentafelgesprekken met de agrariërs plaatsgevonden over de toekomst van hun bedrijf. Enkele boeren hebben aangegeven te willen verplaatsen. Gesprekken hierover resulteerden echter niet in de aankoop van hun grond door de provincie. De reden hiervoor is, dat het beschikbare grondinstrumentarium onvoldoende is om de boeren een passende vergoeding te geven. We gaan in 2026 verder op zoek naar instrumentarium dat eventueel wel passend kan zijn.

Verder is er in Idzegea verder gewerkt aan een aantal pilots, zoals de GLB-samenwerkings-subsidie voor peil-verhoging en extensivering, grasland-kwaliteitsonderzoek ten bate van de CSV, kruidenrijke graslanden en de jonge boeren studiegroep.



Idzegea - Oudega

Akkrumer Goedland

In 2024 hebben zeven landbouwbedrijven op initiatief van Coöperatie Akkrumer Goedland en met ondersteuning vanuit het Veenweideprogramma een samenwerkingsverband gevormd en een projectvoorstel ingediend bij de GLB Samenwerkingsregeling om gedurende vier jaar (2025 t/m/ 2028) meer dan 300 hectare landbouwgrond onder een geringe drooglegging te brengen met een zomerpeil van 40, 30 of 20 cm-mv. De jaarlijkse CO2-winst is berekend op 3,5kton per jaar.

De subsidie is begin 2025 toegekend, de watervergunningen zijn verleend en Wetterskip Fryslân heeft de benodigde technische aanpassingen doorgevoerd. In het voorjaar van 2025 zijn de peilen voor het eerst daadwerkelijk omhooggegaan. Sindsdien zijn de deelnemers verschillende keren bijeengekomen om kennis en inzichten te delen. Het eerste beheerjaar is in oktober 2025 met succes afgerond. Vooraf aan de start van het beheerjaar 2025 is één deelnemer teruggetreden uit het samenwerkingsverband. In 2026 zal een vervangend bedrijf instappen.

Vanuit dezelfde GLB Samenwerkingsregeling is eveneens subsidie toegekend om bij één van de deelnemende agrariërs een waterinfiltratiesysteem aan te leggen. Dit project zal in 2026 in eigen beheer worden uitgevoerd; met een klankbordrol voor het Veenweideprogramma.



Akkrumer Goedland

Tot slot heeft de coöperatie vanuit de GLB Samenwerkingsregeling een planstudiebudget verworven om samen met een nieuwe groep boeren uit Vegelinsoord e.o. de mogelijkheden te onderzoeken voor veenvernatting in een aantal aangrenzende landbouwvelden (omgeving Terkaplester Puollen, Blaugerzen). Deze planstudie 'Oer It Deel' is gestart in 2025 en loopt in 2026 door. Coöperatie en boeren kunnen hierbij rekenen op ambtelijke

ondersteuning vanuit het Veenweideprogramma. Deze planstudie zal uiteraard ter advisering in het BOF worden voorgelegd.

In het verlengde van het GLB vernattingsproject (zie hiervoor) is de coöperatie in het najaar van 2025 gestart om samen met boeren uit het samenwerkingsverband een programma te ontwikkelen met praktijkexperimenten voor het 'buorkjen bij heech wetter'. De experimenten hebben betrekking op graslandbeheer op natte veenbodems (inclusief de inzet van machines) en het combineren van graslandbeheer met natte neventeelten als lisdoddes en cranberries. Voor de funding kijkt de coöperatie opnieuw naar Europees geld. Bij de ontwikkeling en uitvoering van de experimenten wordt samen opgetrokken met het Veenweideprogramma en met VIP Hegewarren.

In 2025 is door een landschapsarchitectenbureau een landschapsvisie ontwikkeld voor het Akkrumer Goedland gebied, waarin geredeneerd vanuit de kwaliteiten van het landschap een heldere richting wordt gegeven voor een integrale gebiedsinnovatie en toekomstbestendig ondernemen in de veenweidepolders bij Akkrum. Naast het inpassen van agrarische productiesystemen in een vernat veenweidelandschap gaat de visie ook in op niet-agrarische activiteiten, zoals recreatie, energieproductie en woningbouw langs de dorpsrand.

Afgelopen zomer heeft de coöperatie samen met verschillende andere organisaties uit Akkrum-Nes een overeenkomst ondertekend met gemeente Heerenveen om samen het voortraject te organiseren om te komen tot een visie voor de uitbreiding van Akkrum-Nes met circa 200 woningen in 2030.

Leechlân Grou-Warten

De stichting Leechlân Grou-Warten is opgericht en heeft een subsidieaanvraag ingediend voor de projecten die beschreven staan in het startdocument. De subsidie is toegekend voor de jaren 2024 en 2025.

Eén van de projecten uit het startdocument Leechlân Grou-Warten is het verhogen van het peil door middel van HAKLAM. In 2025 zijn in overleg met de boeren 5 gebieden (ca. 120 ha) uitgezocht voor het HAKLAM-project. Hierbij is in nauw en zorgvuldig overleg met de boeren, in kaart gebracht wat nodig is om het HAKLAM project uit te kunnen voeren. Het gaat in totaal om 7 deelnemende boeren. Het budget dat

nodig is voor o.a. de aanpassing van de kunstwerken voor invoering van het flexibel peilbeheer is opgenomen in het werkplan 2026. Ook worden grondwaterpeilbuizen geplaatst om te meten wat het effect is van de peilwisseling. Het HAKLAM-project wordt gezien als de eerste stap om in het gebied te komen tot peilverhoging.

Groote Veenpolder

In de Groote Veenpolder is gewerkt aan een advies voor het BOF over de toekomst van het gebiedsproces. Het BOF heeft hier positief op gereageerd. Het beeld is, dat er in het gebied veel wantrouwen is naar elkaar en naar de overheid. Ook is er in het gebied weinig energie om met elkaar een breed gedragen gebiedsproces op te zetten. Het advies is, om aan de overheid duidelijke kaders te vragen, waarbinnen er van onderop weer vertrouwen en initiatief kan groeien. In de tussentijd moet er goed onderzoek worden gedaan naar de vermeende wegzijging van grondwater naar de Noordoostpolder.

Individuele hoorzittingen met de mensen in het gebied kunnen bijdragen aan het in beeld brengen van informatie, verwachtingen en zorgen. Alles bij elkaar kan een mogelijke basis vormen voor verdere gesprekken in de toekomst.

De Proeftuin Bodem en de bijbehorende Initiatiefgroep blijven actief met onderzoek, vergelijking en onderlinge uitwisseling zodat de Groote Veenpolder een plek blijft waar leren belangrijker is dan gelijk krijgen. De Proeftuin Bodem heeft zich bewezen als een waardevolle leeromgeving waarin boeren, onderzoekers en bestuurders samen ervaring opdoen met bodemmaatregelen.

Funderingsaanpak

Het eerste financiële verslag 2023/2024 is medio oktober door GS vastgesteld. In het werkplan 2026 dat eind januari 2026 ter vaststelling aan GS wordt voorgelegd, zijn de aanbevelingen uit de Tussenevaluatie Funderingsaanpak "Wat je niet ziet, bestaat wel" (vastgesteld PS en AB juni 2025), als expliciete acties opgenomen.

De Herstelregeling Funderingsschade is 28 juni 2025 opengesteld. Tegen de verwachting in op grond van eerdere signalen uit gesprekken met bezoekers van het Funderingsloket, is er

sinds de openstelling van de herstelregeling geen toename van subsidieaanvragen bij de onderzoeksregeling te zien, maar juist een afname, 4 in 2025 tegenover 10 in 2024. De belangstelling voor de Herstelregeling Funderingsschade is door de korte termijn nog moeilijk in te schatten (5 aanvragen in de tweede helft van 2025).

De inzet op de aanpak Code Rood vroeg ook in de tweede helft van 2025 veel aandacht. De bewoners van het laatste adres waarvoor nog geen subsidieaanvraag is ingediend bij het college, voor de uitvoering van herstelmaatregelen hebben hun opties nog in beraad. Wij blijven in dit proces ook in 2026 beschikbaar voor ondersteuning en advies. De andere 12 adressen hebben in de eerste helft van '25 een besluit van de provincie ontvangen. Er is een in tijd en geld afgebakend plan voor nazorg van Code-Rood gevallen opgesteld tussen Wetterskip, Provincie en Gemeente Weststellingwerf. Met deze nazorg wordt tegemoetgekomen aan de behoefte aan advies van een aantal bewoners-eigenaren tijdens de uitvoering van de herstelmaatregelen. PS hebben op 26 november 2025 een motie 'vreemd' aangenomen voor een evaluatie naar de Code-Rood aanpak



Funderingswerk Friese Boerderij

Aan DataFryslân is opdracht verleend voor een definitiestudie naar een Friese funderingsdatabase over de funderingsstaat van woningen. Doel is een beter inzicht in de aard en omvang van de funderingsproblematiek. De Friese database wordt afgestemd met de Nationale Aanpak Funderingsproblematiek. Het resultaat van deze definitiestudie is een bouwsteen voor het plan van aanpak dat we voor de Gebiedsgerichte Leeraanpak (GGLA)-deelpilot *Betrouwbare data en risicomodellen* gaan maken.

Het Funderingsloket heeft in 2025 meer meldingen geregistreerd dan in 2024. Van de 281 meldingen in heel 2025 zijn 146 via de spreekuren met het loket in contact gekomen. Gedurende 2025 zijn 200 registraties bij het loket afgehandeld en er zijn 92 huisbezoeken uitgevoerd. Het aantal bezoekers aan inloopsprekuren varieert sterk en lijkt te worden beïnvloed door communicatie die daarover vanuit de gemeenten aan de inwoners wordt gericht.



Funderingsherstel

Tijdens het halfjaarlijkse overleg met de communicatieadviseurs van de veenweidepartners zijn in december 2025 afspraken gemaakt om met de aanbeveling uit de Tussenevaluatie Funderingsaanpak "Wat je niet ziet, bestaat wel" aan de slag te gaan. Het gaat om de aanbeveling: *het met alle samenwerkingspartners creëren van een gedeelde visie op communicatie, waaronder voorlichting en bewustwording*. Een stakeholdersanalyse en onderzoek naar de dienstverlening en communicatie vanuit het Funderingsloket samen met de gemeenten maken hier deel van uit. Er is daartoe een werkgroep van communicatieadviseurs van de programmapartners gevormd.

De samenwerking van de partners Funderingsaanpak met het Rijk heeft in juli 2025 geresulteerd in de selectie van Fryslân als één van zes koplopergebieden die in de nationale Gebiedsgerichte Leeraanpak een aanvraag in mogen dienen voor - in het geval van Fryslân - vijf verschillende deelpilots. Voor het opstellen van een plan van aanpak van deze deelpilots heeft Fryslân eind 2025 een decentralisatie-uitkering van € 130k ontvangen. Voor de uitvoering van het plan van aanpak voor de deelpilots in de periode vanaf half 2026 tot 2028 is voor Fryslân in ieder geval € 1 miljoen gegarandeerd door het Rijk om in 2026 mee van start te gaan.

Kruidenrijk Grasland

Uit onderzoek (A&W 2025) blijkt dat er nog veel vragen zijn over de succesvolle implementatie van kruidenrijk grasland bij hogere waterpeilen. Daarom is in 2024 gestart met de zorgvuldige voorbereiding van een praktijkpilot op de Hegewarren, in aansluiting op de onderzoeksprojecten op het veen-innovatiebedrijf. In het najaar van 2025 is het projectplan vastgesteld en de pilot ingericht, de meetperiode start in 2026. In de praktijkpilot willen we o.a. onderzoeken welke uitmijnmethodes bij verschillende snelheden van het opzetten van waterpeilen het meest effectief zullen zijn om ongewenste effecten zoals pitrusdominantie te voorkomen.



Kruidenrijk grasland

Waterinfiltratieproeven

De waterinfiltratiesystemen (WIS) zijn geplaatst in de Hegewarren. Waterinfiltratie is een belangrijke maatregel om daadwerkelijk het grondwaterpeil naar 40 cm onder maaiveld te krijgen. Om kennisvragen die er zijn rondom WIS zijn te beantwoorden, loopt er een landelijk VIPNL-project. In de Hegewarren onderzoeken we hoe dit in de Friese situatie werkt.

Hoogwatercircuits

In de hoogwatercircuits is onderhoud uitgevoerd. Nieuwe en grotere duikers zorgen voor een betere doorstroming en waterbeheer, onder andere in de Groote Veenpolder, Scharnegoutum, Kolderwolde en Oudehaske. Waar het onderhoud is uitgevoerd is minder sprake van droogval van watergangen en betere doorstroming.

HAKLAM

In de periode 2019-2024 is praktijkervaring opgedaan met HAKLAM: hoger als het kan, laag als het moet. De pilots, die gezamenlijk door boerenorganisaties en het Veenweideprogramma zijn uitgevoerd, leverden waardevolle informatie op. Deze ervaringen zijn verwerkt in de evaluatie HAKLAM, die aan het BOF is opgeleverd. Hierin is de werkwijze beschreven, de praktijkproeven, de resultaten van de monitoring van sloot- en grondwaterpeilen, waterkwaliteit en CO₂. De resultaten van de praktijkervaringen worden beschreven. De conclusie is dat HAKLAM als beter alternatief gezien wordt dan vaste hogere peilen. HAKLAM maakt nu onderdeel uit van de gereedschapskist van het Veenweideprogramma. Bij de evaluatie is ook een handelingskader voor het peilbeheer opgeleverd.

It Nije Buorkjen

Om de inkomensschade (onderdeel CSV) te berekenen zijn data over gewasopbrengst, kwaliteit en draagkracht van belang. Daarom voeren we een monitoringsprogramma uit in Aldeboarn-De Deelen, Idzegea, Proeftuin De Welle en bij deelnemers van de GLB regeling voor peilverhoging. De resultaten van de jaren 2022-2024 zijn verzameld en geanalyseerd in 2025, waarmee WUR in Q1 2026 een eerste validatie van de WWL-FV(CSV) gaat uitvoeren.

Met de boeren die in de GLB regeling peilverhoging mee doen hebben we het historisch en huidig beheer van de deelnemende percelen in beeld gebracht, de peilbuizen worden komende winter geplaatst en in 2026 wordt de voorjaarsvegetatiemeting uitgevoerd. Een eerste beeld van het grondwaterstandsverloop en ervaring 2025 zal juni 26 met de groep deelnemende boeren besproken worden.

In samenwerking met Wageningen Economic Research zijn de economische- en technische resultaten van de Friese melkveehouderij op veen uitgewerkt. Deze informatie is waardevol voor bedrijfseconomische doorrekeningen van de gevolgen van de uitwerking van het veenweide programma.

Innovatiebedrijf Veen-Natuur inclusief melkveebedrijf Hegewarren inzetten op zoveel mogelijk beweiding, we zijn overgestapt van stripweiden naar Kurzrazen om opname energierijk ruwvoer te vergroten. In augustus

2025 zijn we onderdeel/deelnemers geworden van het landelijk VIPNL onderzoek voor Virtual Fence. Koeien pakten het goed op. De veldkavel is in afgelopen halfjaar ingericht met verschillende vormen van waterinfiltratiesystemen voor onderzoek en demonstratie. WUR is hiervoor onderzoeksleider.

‘Weide en Water’ is een onderzoek binnen het VIPNL-programma dat zich richt op de gevolgen van vernatting in veenweidegebieden. Het project heeft tot doel te begrijpen hoe het verhogen van de grondwaterstand (een maatregel de landbouwpraktijken, het graslandbeheer en de economische haalbaarheid voor veehouders beïnvloedt. Een belangrijk onderdeel van het onderzoek is het bestuderen van de impact van een hoger grondwaterpeil op de draagkracht van grasland op verschillende veentypes. Het melkvee in de Hegewarren neemt deel aan dit onderzoek met 2 percelen, deze zijn ingericht voor het onderzoek en de eerste waarnemingen zijn in het najaar van 2025 uitgevoerd.

Toekomstige peilverhogingen in het veenweidegebied in combinatie met inzet van de CSV zal in veel gevallen leiden tot extensievere bedrijven met een ruwvoeroverschot. Gelijktijdig is er een beleidsontwikkeling gaande om kalveren langer op het bedrijf te houden en als jong rundvlees in de markt te zetten, als alternatief voor de kalfsvleesproductie. Het inzichtelijk krijgen van het perspectief van deze ontwikkeling voor veenweide is gestart met Vion.



Blik op het innovatiebedrijf van Stichting Veen Innovatie Polder Hegewarren

Voor de door provincie Friesland ontwikkelde CSV neemt de belangstelling van andere provincies toe. In de provincie Utrecht is een theoretische simulatie uitgevoerd in 2025. Deze theoretische simulatie heeft geleid tot een aantal onderwerpen die een verdieping behoeven. De werkgroep CSV is aangehaakt in het meedenken in een plan van aanpak voor de uitwerking van deze verdieping. Deze verdieping gaat in 2026 uitgevoerd worden.

Bodem- en grondgebruik

VIPNL Klei op Veen wordt ook in Fryslân onderzocht. De maatregel leek kansrijk, maar de laatste inzichten uit onderzoeken bevestigen dit nog niet. Wel dat niet elk type klei geschikt is en dat de remmende werking waarschijnlijk beïnvloed wordt door enzymen en is de minerale samenstelling van klei wel of niet van invloed. Afgelopen halfjaar hebben 14 boeren uit de Grote Veenpolder ervaring opgedaan met het verspreiden van klei over hun veenpercelen. De resultaten van de VIPNL onderzoeken naar profielkeren en overlagen zijn wel veelbelovend.

Het onderzoeksproject naar Duurzamere snijmaïsteelt is afgerond in 2025, maar het praktijknetwerk van boeren en loonwerkers hebben hun activiteiten voortgezet. Dit gaat vooral om innovaties in de praktijk testen. Vanuit het programma blijven we de activiteiten van het netwerk ondersteunen. Uit dit project komt ook het initiatief om de biodiversiteit en kansen weidevogels te vergroten. Met LTO, BoerenNatuur en de BFVW kijken we naar de mogelijkheden binnen het ANLb.

Onderzoeken naar hydrofoob (waterafstotend) veen zijn afgerond. Dit heeft praktisch handelingsperspectief opgeleverd voor melkveehouders. De resultaten worden breed verspreid via veenweide-netwerken.

Ook het onderzoek naar het doorboren van Schalterveen laat zien dat intensief doorboren van de schalterlaag de vochtthuishouding en beworteling kan verbeteren, zonder dat dit lijkt te resulteren in extra CO₂ uitstoot. De verbeterde hydrologie lijkt geen positief dan wel negatief effect te hebben op veenoxidatie. Het kostenaspect is een hoge drempel voor toepassing in de praktijk.

De belangrijkste aandachtspunten in deze voortgangsrapportage op een rij:

1. Het werkplan voor 2026 is voor het eerst vooral gericht op de ontwikkelingen in de gebieden maar ook op gericht de 4 doelen van het programma.
2. Financieel kan het programma door onder andere de inzet van het Maatregelpakket Klimaat & Veenweide, waaruit de komende twee jaren de formatie deels wordt gedekt.
3. Er is een gedragen peilscenario voorgesteld voor ADD Zuid. Voorwaarde voor haalbaarheid van een vervolg is de goedkeuring van de EU voor de CSV en de verlenging en verbreding van de voorwaarden van de SPUK's.
4. Voor Leechlân Grou Warten zijn in overleg met de boeren 5 gebieden (ca. 120 ha) uitgezocht voor het HAKLAM-project. Dit ten behoeve van een beoogde peilverhoging in het gebied.
5. Aan DataFryslân is opdracht verleend voor een definitiestudie naar een Friese funderingen-database over de funderingsstaat van woningen met als doel een beter inzicht te krijgen in de aard en omvang van de funderingsproblematiek.